

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถาบันพุทธศาสนาและพระสงฆ์ในอดีตถือว่ามีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อสังคมไทย ทั้งในด้านการศึกษา การแพทย์ รูปแบบการดำเนินชีวิตของไพร่ฟ้าประชาราษฎร์ (สังคม) และด้านการเมืองการปกครอง โดยรัฐไทยโบราณได้อาศัยพระสงฆ์ช่วยกล่อมเกลาจิตใจประชาราษฎร์และชี้้นำให้เกิดการยอมรับและจงรักภักดีต่อผู้นำ ส่วนรัฐก็ตอบแทนคณะสงฆ์ด้วยการอุปถัมภ์การศาสนาให้รุ่งเรืองทางวัตถุปัจจัยที่เอื้อต่อการเผยแผ่พระศาสนา ความสัมพันธ์ระหว่างศาสนจักรและอาณาจักรจึงเป็นไปอย่างแน่นแฟ้นจนถือว่าทั้งสองสถาบันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดังข้อกำหนดให้กษัตริย์หรือผู้ปกครองเป็นสัญลักษณ์แห่งธรรม (อภิน ระพีพัฒน์, ม.ร.ว. 2521: 247-248) นอกจากนี้หลักคำสอนของพระพุทธศาสนายังมีบทบาทและอิทธิพลทางการเมืองในแง่อุดมการณ์นับตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ทั้งนี้เนื่องมาจากในอดีตอุดมการณ์ทางการเมืองการปกครองได้ตั้งอยู่บนรากฐานความเชื่อของปรัชญาพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอาณาจักรสุโขทัยในสมัยพระเจ้าลิไท (ลิขิต ธีรเวคิน 2544: 23) ส่วนพระสงฆ์ วัด หรือสถาบันพุทธศาสนาเป็นที่เคารพนับถือของประชาชนพลเมืองทั้งในระดับล่างและระดับบน อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองหลายครั้งที่สถาบันพุทธศาสนาและพระสงฆ์ได้มีส่วนในการขับเคลื่อนหรือมีอิทธิพลต่อสถานการณ์ดังกล่าว เช่น รัชสมัยพระเจ้าทรงธรรม เจ้าพระฝางในสมัยอยุธยา และสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เป็นต้น (จันทน์ ทองประเสริฐ 2539: 192 -194)

บทบาทและความสำคัญของคณะสงฆ์ในลักษณะนี้ดำรงอยู่ในสังคมไทยเรื่อยมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ครั้นถึงสมัยรัชกาลที่ 3 และรัชกาลที่ 4 อาณาจักรสยามเปิดประเทศมากขึ้นพร้อมทั้งเริ่มรับแนวคิดทางการเมืองและการพัฒนาแบบตะวันตกด้วยเหตุผลหลายประการ ทั้งในเรื่องการพัฒนาประเทศ และการรักษาอธิปไตยของประเทศ ทำให้บทบาทและความสำคัญของพระสงฆ์และสถาบันพุทธศาสนาในการพัฒนา และอุดมการณ์ทางการเมืองแนวพุทธได้ถูกลดความสำคัญลง แต่ถึงกระนั้นความมั่นคงของสถาบันพุทธศาสนาและสถาบันสงฆ์ในสังคมไทยที่ยังไม่มีความขัดแย้งใด ๆ จนกระทั่งเมื่อพระวชิรญาณภิกขุ (รัชกาลที่ 4 เมื่อครั้งทรงผนวช) ได้ทำการปรับปรุงพุทธศาสนาและแนวทางประพฤติปฏิบัติของพระสงฆ์ด้วยการตั้ง

คณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายขึ้นและมีอิทธิพลในการปกครองคณะสงฆ์ไทยหลายประการ อันเป็นสาเหตุให้เกิดความไม่พอใจของคณะสงฆ์มหานิกายดั้งเดิมและเป็นคณะสงฆ์ส่วนใหญ่ของประเทศ (คะเนิงนิตย จันทบุตร 2525: 65-103) และก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างสถาบันสงฆ์ในเวลาต่อมา

ครั้นถึงสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อมีการปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์ด้วยการตรา “พระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121” บทบาทของพระสงฆ์ด้านการเมืองในแง่อุดมการณ์ได้ลดลงอย่างมากและแทบจะหมดสิ้นไป จนกระทั่งมีการถือคติว่าพระสงฆ์ไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับการเมือง และสิ่งที่เข้ามาทดแทนคือการเปิดโอกาสให้รัฐเข้ามาควบคุมคณะสงฆ์และสถาบันพุทธศาสนาได้อย่างเต็มที่โดยผ่านองค์กรปกครองที่รัฐเป็นผู้จัดตั้งขึ้นเอง จึงเท่ากับการทำให้คณะสงฆ์กลายเป็นเครื่องมือของรัฐไป (นิธิ เอียวศรีวงศ์ 2543: 79-106) พระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 นับเป็นพระราชบัญญัติฉบับแรกที่จัดรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นแบบแผน เช่นเดียวกับอาณาจักรในสมัยนั้น และเป็นพระราชบัญญัติที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์จากคณะสงฆ์มหานิกายว่าเอนเอียงหรือเปิดช่องให้พระสงฆ์ธรรมยุติกนิกายซึ่งเป็นพระสงฆ์ส่วนน้อยมีอิทธิพลในการปกครองคณะสงฆ์มหานิกาย (คะเนิงนิตย จันทบุตร 2525: 24-44)

จากการไม่เห็นด้วยกับ พ.ร.บ. การปกครองคณะสงฆ์ฉบับนี้ และความรู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการปกครองของพระสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย และฝ่ายปกครองหลายประการ ประจวบกับเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. 2475 ซึ่งก่อให้เกิดความตื่นตัวในระบบอบประชาธิปไตยทั้งในกลุ่มประชาชนและคณะสงฆ์ จึงทำให้มีพระสงฆ์มหานิกายกลุ่มหนึ่งโดยเรียกกลุ่มตนเองว่า “คณะปฏิสังขรณ์การพระศาสนา” (คะเนิงนิตย จันทบุตร 2525: 65-103) ออกมาเคลื่อนไหวให้มีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ใหม่ ซึ่งรัฐบาลมีความเห็นด้วยที่จะให้มีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ จึงได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 แทนพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 ตามชื่อเรียกของคณะปฏิสังขรณ์การพระศาสนา

เนื่องจากโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ได้ตกอยู่ภายใต้กฎหมายของอาณาจักร ดังนั้นด้วยการอาศัยโครงสร้างดังกล่าวจึงทำให้รัฐบาลเผด็จการบางสมัยถึงกับมีการระดมพระสงฆ์ไปหนุนนโยบายที่ลำเอียงของรัฐ และพยายามกำจัดพระสงฆ์ที่ไม่ดำเนินตามหรือไม่เห็นด้วย เช่นกรณีพระพิมลธรรม (อาจ อาสภเถร) ในสมัยรัฐบาลเผด็จการจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้กลุ่มพระสงฆ์จำนวนหนึ่งออกมาเคลื่อนไหวชุมนุมเรียกร้องขอความเป็นธรรมที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2518 เพื่อให้มหาเถรสมาคมและรัฐบาลพิจารณาคืนความเป็นธรรมให้แก่อดีตพระพิมลธรรม (อาจ อาสภเถร) และพระศาสนโศภน

(ปลอด อุตถการีเถร) รวมทั้งให้มีการปรับปรุง พ.ร.บ. การปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ที่รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ได้ประกาศใช้แทนพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 ภายใต้อำนาจที่ถูกรวบงำด้วยระบอบเผด็จการนี้เอง ทำให้คณะสงฆ์สูญเสียสถานะที่เป็นพลังสำคัญทางสังคมเกือบจะสิ้นเชิง แต่พอหลัง พ.ศ. 2516 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนี้การเมืองก็ไม่ได้ให้ความสำคัญกับคณะสงฆ์หรือสถาบันพุทธศาสนามากนัก เพราะไม่มีประโยชน์ไม่ว่าทางการเมืองหรือเศรษฐกิจให้เกี่ยวเนื่อง โดยการกันเอาเรื่องของคณะสงฆ์หรือองค์กรพุทธศาสนาไปไว้ในฐานะเรื่อง “ละเอียดย่อย” ที่รัฐและฝ่ายการเมืองไม่ควรไปยุ่งเกี่ยว และไม่ควรมายุ่งเกี่ยวกับการเมือง (นิธิ เอียวศรีวงศ์ 2543: 105)

ตั้งแต่ พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา บทบาทและความสำคัญในสังคมของพระสงฆ์และสถาบันพุทธศาสนาได้ลดลงอย่างต่อเนื่อง แม้กระทั่งด้านการศึกษาซึ่งเคยเป็นด้านที่โดดเด่นของพระสงฆ์แทบจะหมดความสำคัญเลยก็ว่าได้ ทั้งนี้เนื่องมาจากการพัฒนาด้านวัตถุทางการศึกษา มีโรงเรียน และสถานศึกษาที่พร้อมเพียงครอบคลุมทั่วประเทศ ส่วนในด้านการอบรมกล่อมเกลาศีลธรรมแก่ผู้คนในสังคมของพระสงฆ์ก็ได้มีการพัฒนาและปรับปรุงให้ทันสมัยกับสถานการณ์ของโลกปัจจุบัน ยังคงเป็นความรู้แบบเดิม ๆ นอกจากนี้สภาวะการณ์ของวงการพระสงฆ์ค่อนข้างตกต่ำซึ่งจะเห็นได้จากข่าวเรื่องพระทำผิดวินัยสงฆ์ร้ายแรง ตลอดจนฝ่ายการเมืองเองก็ไม่ได้ให้ความสำคัญในการจัดการองค์กรพุทธศาสนา โดยคิดว่าการเมืองหรือรัฐไม่ควรไปก้าวก่ายสงฆ์และพระศาสนา แต่เนื่องจากสถานการณ์โลกปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว สถาบันสงฆ์จึงไม่สามารถจัดการปัญหาต่าง ๆ ได้ทันและมีประสิทธิภาพจึงทำให้เกิดการเคลื่อนไหวของคณะสงฆ์บางกลุ่ม ที่จะผลักดันให้รัฐยกฐานะของพระพุทธศาสนาให้เป็นสถาบันที่สำคัญของชาติ และให้ดำเนินการปรับปรุงโครงสร้างและรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ให้ทันสมัยขึ้น (ประยูร โภธิไชยรัตน์ 2549: 3)

การเรียกร้องเพื่อให้ยกฐานะขององค์กรพุทธศาสนาเป็นหน่วยงานที่สำคัญระดับชาติทางด้าน นิติบัญญัติของพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนกลุ่มหนึ่ง มีขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2537 ซึ่งขณะนั้นทางรัฐสภาได้พิจารณาปรับปรุงแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2534 โดยมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางส่วนขอแปรญัตติมาตรา 27 ให้เพิ่มเติมคำว่า “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” แต่สภาไม่เห็นด้วยจึงตกไป และเมื่อครั้งที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือ ส.ส.ร. เริ่มกร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนมากกว่า 2,060,000 รูป/คน ได้ลงชื่อร่วมกันเพื่อเสนอให้ ส.ส.ร. เขียนบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญว่า “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” (ดุสิต โสภิตธา 2545: 69-73) แต่ไม่ได้รับการตอบสนองในครั้งนั้น ต่อมาใน พ.ศ. 2545 เมื่อสังคมการเมืองไทยกำลังดำเนินการปฏิรูปการ

บริหารราชการแผ่นดินครั้งใหญ่ โดยเฉพาะจะมีการปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม เพิ่มขึ้น และในระหว่างนี้เอง ได้มีกลุ่มพระสงฆ์บางส่วนเห็นว่า เมื่อรัฐจะมีการเพิ่มกระทรวงเพื่อบริหารประเทศอีกหลายกระทรวง จึงน่าจะมีการตั้ง “กระทรวงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย” ด้วย ซึ่งนอกจากจะเป็นกระทรวงที่ดูแลและสนับสนุนพระพุทธศาสนาแล้วยังเป็นกระทรวงที่ดูแลและพัฒนาด้านจิตใจของสังคมด้วย การแสดงออกถึงความต้องการที่ชัดเจนในการเรียกร้อง “กระทรวงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย” นั้น ได้ถูกทำให้มีน้ำหนักและมีความหมายมากขึ้นเมื่อมีการระดมพระสงฆ์ สามเณร และพุทธศาสนิกชนให้ออกมาแสดงพลังที่บริเวณหน้ารัฐสภา ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่รัฐและสังคมไทยคาดการณ์ไม่ถึง เมื่อมีพระสงฆ์ประมาณ 4,000 รูป ได้มาชุมนุมโดยสงบที่บริเวณด้านหน้ารัฐสภาและยื่นข้อเรียกร้องต่อรัฐให้จัดตั้งกระทรวงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทยในช่วง เดือนกันยายน พ.ศ. 2545 ซึ่งเป็นช่วงที่รัฐบาลกำลังเร่งพิจารณาร่างพระราชบัญญัติบริหารราชการแผ่นดินและร่างพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม เพื่อปฏิรูประบบราชการ (ประยูร โทธิไชยรัตน์ 2549: 3-4)

จากประเด็นกรณีที่มีพระสงฆ์และชาวพุทธบางกลุ่มออกมาเรียกร้องให้จัดตั้งกระทรวงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทยใน พ.ศ. 2545 จนกระทั่งมาสู่ พ.ศ. 2549 เกิดการยึดอำนาจของ คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) นำโดยพลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน เป็นหัวหน้าได้เข้ามายึดอำนาจการปกครองเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 และ คปค. ได้ล้มเลิกรัฐธรรมนูญฉบับเก่า คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และให้มีสมาชิกแห่งชาติ ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตามมาตรา 20 มีจำนวนไม่เกิน 2,000 คน ซึ่งที่ผ่านมามีแค่ 200 คน และ 100 คน ตามลำดับ เป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (ส.ส.ร.) โดยให้ประธาน คมช. เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งสมาชิกสมาชิกแห่งชาติตามวรรคหนึ่ง (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549: 1)

จากนั้นจึงได้มีการเรียกร้องของคณะพระสงฆ์ ให้มีการบรรจุบทบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับ พุทธศักราช 2550 และกลายเป็นประเด็นของกระแสเรียกร้องจากคณะสงฆ์และเหล่าพุทธศาสนิกชน โดยการนำของพระเทพวิสุทติกวี เลขานุการศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนา นำทีมคณะสงฆ์ยื่นหนังสือเรียกร้องต่อสภาร่างรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2550 เพื่อให้สภาร่างรัฐธรรมนูญ เพิ่มเติมข้อความลงในร่างรัฐธรรมนูญฉบับ พุทธศักราช 2550 ว่า "ประเทศไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก" ลงในร่างรัฐธรรมนูญฉบับ พุทธศักราช 2550 โดยให้เหตุผลว่า จะก่อให้เกิดความชัดเจนในการบริหารราชการแผ่นดิน ทำให้

เกิดความเจริญรุ่งเรือง เป็นการส่งเสริมอารยธรรมที่สูงส่งในพระพุทธศาสนา โดยที่ศาสนาอื่นก็ได้รับการส่งเสริมคุ้มครองไปพร้อม ๆ กัน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันแก่ชาติบ้านเมืองที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรงในทุก ๆ ด้าน การกล่าวอ้างว่า ป้องกันการเกิดปัญหากับศาสนาอื่น ที่ผ่าน มา พุทธศาสนา ไม่เคยสร้างปัญหาต่อศาสนาอื่น และไม่มีแนวทาง หรือแม้แต่แนวความคิดที่จะทำ เช่นนั้น เราอยู่ร่วมกันโดยสงบ การระบุให้เป็นศาสนาประจำชาติ ก็เพียงให้รู้กันว่า "ชาติไทย" นั้นนับถือศาสนาพุทธ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ คนไทย ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ บางส่วนก็นับถือศาสนาอื่น ๆ แตกต่างออกไปโดยเสรี

พระมหาบุญถึง เจ้าอาวาสวัดตะล่อม เขตภาษีเจริญ ในฐานะอาจารย์สงฆ์มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) กล่าวว่า “การเคลื่อนไหวกององค์กรชาวพุทธเพื่อให้บรรจ ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญนั้นจะมีการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวย่างต่อเนื่อง โดยในวันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2550 เวลา 06.00 น. จะมีการขบวนยัตราจากพุทธมณฑลมายัง รัฐสภาซึ่งในขบวนดังกล่าวจะมีการอันเชิญพระพุทธรูปประธานจำลองของพุทธมณฑล ธงธรรมจักร ใหญ่ที่สุดในโลกขนาดความยาว 5 เมตร กว้าง 3 เมตร และขบวนของพระสงฆ์ แม่ชี อุบาสก อุบาสิกาเข้าร่วมด้วย ทั้งนี้ ยืนยันว่าทางองค์กรชาวพุทธจะมีการเคลื่อนไหวย่างต่อเนื่องใน รูปแบบของการปฏิบัติธรรมและสวดมนต์” (หนังสือพิมพ์บ้านเมือง วันที่ 24 เมษายน 2550)

พล.อ.ธงชัย เกื้อสกุล ประธานอำนวยการฝ่ายคฤหัสถ์องค์กรชาวพุทธแห่งประเทศไทย กล่าวว่า “ขณะนี้ทางตัวแทนองค์กรชาวพุทธได้เตรียมส่งตัวแทนเข้าพบ 12 องค์กรตาม รัฐธรรมนูญ เพื่อเสนอและผลักดันให้บัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ใน รัฐธรรมนูญ ซึ่งองค์กรอยากเห็น ส.ส.ร. ทั้ง 100 คน มีความเป็นวิบุรุษในการรับฟังพิจารณา ข้อเสนอในชั้นการแปรญัตติ "ขอย้ายในจุดยืนขององค์กรชาวพุทธกว่า 300 องค์กรว่าในวันที่ 25-26 เมษายน 2550 นี้ องค์กรชาวพุทธและพระสงฆ์อีกกว่า 200,000 รูป/คน จะเคลื่อนไหวกุมนุมครั้ง ใหญ่ที่บริเวณหน้ารัฐสภาอีกครั้ง เพื่อเรียกร้องข้อเสนอดังกล่าวให้สำเร็จหากไม่มีการบรรจุข้อเสนอ ดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญแล้ว องค์กรชาวพุทธจะแสดงพลังเรียกร้องครั้งใหญ่และจะรณรงค์ว่า รัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2550 แต่หากได้รับการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญทางองค์กรชาวพุทธทั่ว ประเทศจะสลายตัวและยุติการชุมนุมทันที” (หนังสือพิมพ์บ้านเมือง วันที่ 24 เมษายน 2550)

การชุมนุมของกลุ่มพระสงฆ์จำนวนมากที่หน้ารัฐสภาในครั้งนี้ แม้จะชุมนุมเรียกร้อง ด้วยการเคลื่อนไหวกุมนุมครั้งใหญ่ที่บริเวณหน้ารัฐสภา เพื่อเรียกร้องข้อเสนอให้บัญญัติข้อความ “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” ไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับ พุทธศักราช 2550 ที่ ส.ส.ร. กำลัง ร่างกันโดยวิธีการเรียกร้องในครั้งนี้ มีตั้งแต่การชุมนุม การยื่นหนังสือผ่านตัวแทนของคณะสงฆ์ต่อ รัฐบาล และด้วยวิธีการอดอาหารปฏิบัติพุทธอหิงสาธรรม อันเป็นการต่อสู้แบบไม่รุนแรงไม่

เบียดเบียน แต่ก็มีข้อกังขาต่อสังคมว่าการกระทำดังกล่าวสมควรหรือเหมาะสมต่อความเป็นสมณเพศหรือไม่ และมีกระแสวิพากษ์วิจารณ์ทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ซึ่งเป็นข้อคิดเห็นและเป็นประเด็นปรากฏการณ์ทางสังคม แต่ในทางรัฐศาสตร์ถือว่าปรากฏการณ์หรือสถานการณ์ดังกล่าวเป็นสิ่งที่น่าสนใจสำคัญในการวิเคราะห์วิจัยไม่น้อย ทั้งนี้เนื่องมาจากกลุ่มพระสงฆ์ถือเป็นกลุ่มหรือสถาบันที่มีความสำคัญและมีบทบาทต่อสังคมไทยค่อนข้างมาก ดังนั้นการทำการศึกษารวบรวมความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมและความเป็นไปของกลุ่มพระสงฆ์โดยเฉพาะด้านการเมืองการปกครองจึงมีความสำคัญ

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ตั้งแต่ พ.ศ. 2537 – พ.ศ. 2550 โดยผู้ศึกษาจะพิจารณาในประเด็นดังต่อไปนี้ คือ ความเป็นมา สาเหตุ วัตถุประสงค์ ของขบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มพระสงฆ์ในการผลักดันให้บัญญัติข้อความพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ศึกษาพฤติกรรมของกลุ่มพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเคลื่อนไหวผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เพื่อนำไปสู่บทวิเคราะห์ต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาถึงความเป็นมา สาเหตุ วัตถุประสงค์ ของขบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

2.2 เพื่อศึกษาพฤติกรรมของกลุ่มพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

2.3 เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเคลื่อนไหวผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้จะใช้แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ สำหรับเป็นกรอบในการวิเคราะห์ ดังนี้

3.1 แนวคิดหลักการปกครองในพระพุทธศาสนา

เพื่อใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์บทบาททางการเมืองของพระสงฆ์ในการเคลื่อนไหวผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ที่ปรากฏต่อสาธารณชนในสังคมและที่แสดงออกมาตามสื่อต่าง ๆ รวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นในสังคมจากการชุมนุมเคลื่อนไหวของกลุ่มพระสงฆ์

3.2 ทฤษฎีกลุ่ม

เพื่อใช้เป็นกรอบในการอธิบายลักษณะพฤติกรรมของกลุ่มพระสงฆ์ ทั้งที่เป็นวาทกรรมทางการเมือง กระบวนการรวมกลุ่ม ขนาดของกลุ่ม วัตถุประสงค์และเป้าหมายในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของกลุ่มพระสงฆ์เพื่อแสดงออกซึ่งความต้องการให้รัฐนำสิ่งที่กลุ่มพระสงฆ์ต้องการไปพิจารณากำหนดเป็นนโยบาย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีขอบเขต ดังนี้

4.1 จะทำการศึกษาวิเคราะห์ขบวนการเคลื่อนไหวของพระสงฆ์ ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2537 - พ.ศ. 2550 รวมถึงการเรียกร้องของพระสงฆ์และชาวพุทธบางกลุ่มในการผลักดันให้จัดตั้งกระทรวงพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทยใน พ.ศ. 2545 จนถึงการแก้ไขปัญหาของฝ่ายรัฐเพื่อยุติการชุมนุมเรียกร้องเป็นสำคัญ

4.2 ส่วนหน่วยในการศึกษาวิจัยหรือการสัมภาษณ์เจาะลึก ประกอบด้วยพระสงฆ์ 3 กลุ่ม จำนวน 14 รูป ได้แก่

4.2.1 พระสงฆ์ชั้นปกครอง ที่มีบทบาทในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จำนวน 3 รูป (เจ้าคณะภาค 1 รูป เจ้าคณะจังหวัด 1 รูป และเลขาธิการศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย 1 รูป)

4.2.2 พระสงฆ์ที่เป็นแกนนำ ที่มีบทบาทในการเรียกร้องเคลื่อนไหวผลักดัน ให้มีกฏบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จำนวน 5 รูป

4.2.3 กลุ่มพระสงฆ์ที่เข้าร่วมในการชุมนุมเคลื่อนไหว ให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จำนวน 6 รูป

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 บทบาททางการเมืองของพระสงฆ์ หมายถึง การกระทำหรือการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มพระสงฆ์ที่เกี่ยวกับการเมือง ที่สื่อออกมาเป็นปรากฏการณ์ในสังคม เช่น การรวมกลุ่มเดินขบวน และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมือง

5.2 การบัญญัติ หมายถึง การบรรจุข้อความที่ตราหรือกำหนดขึ้นไว้เป็นข้อบังคับเป็นหลักเกณฑ์ หรือเป็นกฎหมาย

5.3 การเคลื่อนไหวทางสังคม หมายถึง การรวมกลุ่มทางสังคมเพื่อจุดมุ่งหมายการเปลี่ยนแปลงหรือต่อต้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นการกระทำอย่างต่อเนื่องมีการจัดระเบียบโครงสร้างและกระบวนการภายในอย่างมีประสิทธิภาพ

5.4 การเคลื่อนไหวทางสังคมของพระสงฆ์ หมายถึง การรวมกลุ่มของพระสงฆ์เพื่อจุดมุ่งหมายในการผลักดันให้มีบทบัญญัติ “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

5.5 พฤติกรรม หมายถึง การกระทำหรืออาการที่แสดงออกทางกล้ามเนื้อ ความคิดความรู้สึก เพื่อตอบสนองสิ่งเร้า

5.6 ผลกระทบทางสังคม หมายถึง ผลกระทบที่เกิดจากการชุมนุมเคลื่อนไหวของกลุ่มพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ที่มีผลกระทบต่อสังคมโดยรวม

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ได้ทราบถึง ความเป็นมา สาเหตุ วัตถุประสงค์ ของขบวนการเคลื่อนไหวของพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

6.2 ได้ทราบถึงพฤติกรรมของกลุ่มพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

6.3 ได้ทราบถึงผลกระทบทางการเมืองที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์การเคลื่อนไหวของพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

6.4 เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาทางด้านรัฐศาสตร์ และการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับพระสงฆ์กับการเมืองไทยในแง่มุมหรือประเด็นต่าง ๆ ต่อไป